

Subjekty trestního řízení

Subjekty trestního řízení rozumíme ty činitele (státní orgány, fyzické a právnické osoby), kteří mají a vykonávají vlastním jménem vliv na průběh řízení a kterým zákon dává k uskutečnění tohoto vlivu určitá procesní práva nebo určité procesní způsobilosti.

Druhy subjektů v trestním řízení:

- **orgány činné v trestním řízení (=OČTŘ):**
  - soud
  - státní zástupce
  - policejní orgán
- **osoba, proti níž se řízení vede** (podezřelý, obviněný, obžalovaný, odsouzený)
- **obhájce obviněného - !!! Specifické postavení**
- **poškozený**
- **zúčastněná osoba**
- **osoby s tzv. samostatnými obhajovacími právy**
- **orgán pověřený péčí o mládež v řízení proti mladistvým**
- **další osoby** jako např. svědek, znalec, tlumočník, **pokud uplatňují návrhy** na svědečné, znalečné nebo tlumočné

- **Strany** jako subjekty trestního řízení
- **Procesní způsobilost** subjektů v trestním řízení

Podezřelý

- **zadržená osoba** (§ 76 odst.1 TŘ)
- **osoba, které bylo sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení** (§ 179a a násl. TŘ)
- **Dočasné odložení trestního stíhání podezřelého** (§159c a 159d TŘ)
- **práva podezřelého**

Obviněný

- definice:
  - obviněným je osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání (§ 32 a §160 odst. 1 TŘ)**
- **poučovací povinnost** orgánů činných v trestním řízení
- musí jí být **oznámeno**, pro jaký trestný čin je stíhána
- má **právo vyjádřit se** ke všem skutečnostem, které se jí kladou za vinu a k důkazům o nich
- nemá povinnost vypovídat
- má **právo na tlumočníka** (může používat mateřského jazyka)
- má **právo uvádět** okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti
- může podávat **opravné prostředky**
- po podání obžaloby má **právo být přítomen** při projednávání věci

Obhájce

definice:

obhájce poskytuje obviněnému potřebnou právní pomoc, účelně využívá k hájení jeho zájmů prostředky a způsoby obhajoby uvedené v zákoně, zejména dbá na to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují a tím přispívají ke správnému a spravedlivému rozhodnutí ve věci (z. č. 85/1996 Sb., o advokacii)

obhájcem v **trestním řízení** může být **jen advokát** (za určitých okolností i advokátní koncipient)

advokát a obhájce v trestním řízení

obhájce vystupuje jménem svého klienta, pokud nejde o úkony trestního řízení, které se vztahují k jeho vlastním právům a povinnostem (uplatnění odměny advokáta)

- činí za obviněného **návrhy, žádosti, opravné prostředky**
- má **právo nahlížet do spisů**
- může se **účastnit vyšetřovacích úkonů**
- může **mluvit s obviněným**, jenž je ve vazbě nebo ve výkonu trestu - odnětí svobody bez přítomnosti třetí osoby
- řada dalších procesních oprávnění (klást otázky vyslychaným osobám, vést výslech, právo na závěrečnou řeč, doručují se mu písemnosti, vyrozumívá se o úkonech...)
- **obhájce zvolený a ustanovený**
  - rozlišovacím znakem je způsob, kterým je obhájce pověřen vykonávat obhajobu

Nutná obhajoba

- Případy, kdy obviněný musí mít obhájce již od okamžiku, kdy je proti němu zahájeno trestní stíhání (i proti vůli)
- § 36 a násl. TŘ
- !!! Je možné dle § 36b TŘ v případě, kdy je dána nutná obhajoba z důvodu hrozící výše trestu, se obhájce vzdát. Jindy to možné není.

Jiné osoby s obhajovacími právy

- **osoby jednající jménem obviněného** (zákonný zástupce obviněného – rodič, osvojitel, poručník, kolizní opatrovník, opatrovník)
- **osoby jednající jménem vlastním** (zejm. osoby obviněnému blízké – příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel a druh)
- **orgán sociálně právní ochrany dětí (= OSPOD)**

Poškozený

➤ definice:

Poškozeným je ten (fyzická nebo právnická osoba), komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel obohatil (§ 43 odst. 1 TŘ)

Obětí se rozumí **fyzická** osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.

OBĚŤ – zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (ZoO)
oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný (§ 44 odst. 1 TŘ)
poškozeným může být jak fyzická tak právnická osoba

Znaky:

- **Škodou** podle § 43 odst.1 TŘ se rozumí majetková škoda, na zdraví, nemajetková újma, nebo újma, jíž se pachatel obohatil.
- **Majetková škoda** je škoda, kterou došlo ke zmenšení nebo úbytku majetku poškozeného a kterou lze vyjádřit v penězích.
- **Škodou na zdraví** se rozumí ztráta na výdělku, bolesti a ztížení společenského uplatnění, jakož i úhrada nákladů spojených s léčením, resp. v případě úmrtí náklady spojené s pohřbem.
- **Nemajetkovou újmu** má zákon na mysli například škodu na dobré pověsti, dobrém jménu s následky pro činnost obchodní společnosti jako například v případě spáchání trestných činů poškozování cizích práv či nekalé soutěže. Může vzniknout v souvislosti se spácháním trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných, trestných činů hrubě narušujících občanské soužití nebo trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti.
- **Bezdůvodné obohacení**

Práva poškozeného

- Poškozený má především právo činit **návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání, konaného o odvolání, a před skončením řízení se k věci vyjádřit.**
- Poškozený, jemuž náleží nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, je oprávněn také **navrhnout**, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost škodu nahradit.
- Takový návrh je třeba učinit **nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování** (§ 43 odst. 3 TR).

- Za poškozeného se **nepovažuje ten**, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak **vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele** nebo **její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem**.
- Možnost uplatnění práv mimořádně vysokého počtu poškozených prostřednictvím **společného zmocněnce**, kterého si zvolí. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.
- Zákon o obětech umožňuje oběti mít v trestním řízení důvěrníka § 21 ZoO: důvěrníkem může být fyzická osoba způsobilá k právním úkonům, kterou si oběť zvolí. Důvěrník poskytuje oběti potřebnou, zejména psychickou, pomoc. Důvěrník může být zároveň zmocněncem oběti. Důvěrníkem nemůže být osoba, která má v trestním řízení postavení obviněného, obhájce, svědka, znalce nebo tlumočníka. **Důvěrník nemůže zasahovat do průběhu úkonu.**

Zajištění nároku poškozeného

- Obvinění se často pokoušejí zbavit se majetku a navzdory konečnému rozhodnutí soudu, kterým přizná nárok na náhradu škody, tak může dojít ke zmaření nebo ztížení jejího uspokojení. Proto trestní řád obsahuje ustanovení o zajištění nároku poškozeného (§ 47 - § 49 TŘ).

➤ Poškozený a odklony

- Významným nástrojem uspokojení poškozeného jsou ustanovení trestního řádu o některých tzv. odklonech, tedy o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307 – § 308 TŘ) a narovnání (§ 309 - § 314 TŘ.).
- Nově i v rámci dohody o vině a trestu (§ 314a a násl. TŘ)

Poškozený a konečné rozhodnutí

- Právomocný rozsudek, kterým byl poškozenému přiznán nárok na náhradu škody, má povahu **exekučního titulu** podle předpisů občanského práva.
- Proti rozsudku, v neprospěch obžalovaného, může podat poškozený, jenž uplatnil nárok na náhradu škody, odvolání. Může tak učinit však **jen proti výroku o povinnosti k náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení** (§ 247 odst. 1 TŘ).

Zúčastněná osoba

➤ definice:

- ❑ **Zúčastněná osoba je ten, jehož věc nebo část majetku byla zabráná (§ 42 odst. 1 TŘ, § 73 tr. zák.) nebo podle návrhu být zabráná má.**
- ❑ **je stranou v řízení (§ 12 odst. 6 TŘ)**
- ❑ **jde o osobu odlišnou od obviněného**

➤ **Práva zúčastněné osoby**

- Zúčastněná osoba má především právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování a osobních údajů svědka (§ 55 odst. 2 TŘ, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí (§ 65 odst. 1 TŘ).

Policejní orgán v trestním řízení

- **Policejní orgán** – v trestním řízení se tak označují útvary Policie ČR, resp. útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost
- **Organizace a působnost policie** – zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- **Úkoly policie** související s trestním řízením:
  - ochrana bezpečnosti osob a majetku,
  - boj proti terorismu,
  - odhalování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů,
  - vedení vyšetřování o trestných činech.
- Úkony trestního řízení koná zpravidla **samostatně**, ale pod **dozorem** státního zástupce. V některých případech (zejména má-li být úkonem zasahováno do občanských, resp. lidských práv a svobod) je k provedení úkonu třeba **předchozího souhlasu** státního zástupce nebo soudce.

Úloha policie v rámci jednotlivých částí přípravného řízení:

- **Prověřování (§ 158 a násl. TŘ):**
šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele a zahájení trestního stíhání (§ 160 TŘ)
- **Vyšetřování (§ 161 a násl. TŘ) – Služba kriminální policie a vyšetřování Policie ČR:**
vyhledávání důkazů k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu,
předkládá státnímu zástupci návrh na podání obžaloby + seznam navrhouvaných důkazů (§166 TŘ)
  - Vyšetřování, které provádí státní zástupce
- **Zkrácené přípravné řízení**

Státní zastupitelství v trestním řízení

□ **Definice:**

Soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství.

□ Orgán veřejné žaloby v trestním řízení, plní i další úkoly vyplývající z trestního řádu, podílí se na prevenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů.

□ **Soustava státního zastupitelství:**

□ Nejvyšší státní zastupitelství (Brno)

□ Vrchní státní zastupitelství (Praha, Olomouc)

□ Krajská státní zastupitelství (Praha, České Budějovice, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Plzeň, Brno, Ostrava)

□ Okresní státní zastupitelství

- **Postavení ve vztahu k Ministerstvu spravedlnosti**
- **Úloha státního zástupce v přípravném řízení:**
  - orgán činný v trestním řízení
  - povinnost stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví
  - odpovídá za zákonnost průběhu přípravného řízení
  - dozor státního zástupce v přípravném řízení
  - výlučná oprávnění státního zástupce
  - vypracovává a podává obžalobu
- **Úloha státního zástupce v řízení před soudem:**
  - postavení strany (na rozdíl od přípravného řízení)
  - povinnost účastnit se hlavního líčení

Úkoly a soustava soudů v trestním řízení

□ **Struktura soudů:**

Nejvyšší soud (Brno)

Vrchní soudy (Praha, Olomouc)

Krajské soudy (Praha, České Budějovice, Ústí nad Labem,
Hradec Králové, Plzeň, Brno, Ostrava)

Okresní soudy

Zvláštní postavení – Ústavní soud

□ **Úkoly soudů**

- **Rozhodují o vině a trestu za trestné činy**

- **Pravomoc** soudů
- **příslušnost** soudů:
  - **Věcná** - § 16 a § 17 – zvláštní je příslušnost **funkční**
  - **Místní** - § 18
- **Obsazení** soudů
  - **Soudci (samosoudce, senát)**
  - **další úřední osoby** – vyšší soudní úředník, justiční čekatel, asistent soudce, zapisovatel a protokolující úředník, tlumočník, probační úředník
- **jednání** soudů – senáty nebo samosoudci
- Vyloučení OČTŘ